

Умань: Видав. центр «Візаві», 2013. 150 с.

3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.

4. Колпакчи О.С. Арт-терапія: курс лекцій : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 288 с

5. Піроженко Т.О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку : науково-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 140 с

6. Сорока О.В. Арт-терапія: теорія і практика : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Астон, 2014. 195 с.

7. Хижна О., Сакалюк О., Куцин Е. Арт-педагогіка і арт-терапія в соціальній реабілітації дітей. Вид-во: КНТ, 2022. 148с.

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

**Д. пед. н., проф. Л. І. Березовська
Магістрантка К. В. Царенко**

Розвиток мовлення дітей дошкільного віку є однією з актуальних проблем української дошкільної лінгводидактики. Її актуальність визначається у Законі України «Про освіту» (2017 р.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.), які спрямовані на модернізацію й оновлення змісту, форм, методів і технологій навчання дітей дошкільного віку, розвиток культури мовлення та спілкування. На сьогодні, розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є провідним завданням у формуванні мовленнєвої компетенції дитини, яка у Базовому компоненті дошкільної освіти (далі БКДО) визначається як здатність дитини продукувати свої звернення, переваги, думки, враження у будь-яких формах мо-

вленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів [8].

Важливу роль у розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку відіграють ігрові технології, зокрема театралізовані ігри.

Вплив театралізованої діяльності на виховання дітей висвітлено у працях А. Коменського, С. Русової, В. Сухомилинського, К. Ушинського та ін. На сучасному етапі вплив театралізованої діяльності на розвиток мовлення дитини висвітлено у дослідженнях Л. Артемової, А. Богуш, Н. Водолаги, Н. Гавриш, В. Захарченко, Н. Луцан, Л. Любчак, Т. Караманенко, Д. Менджерицької та ін. Учені наголошують на необхідності використання театрального мистецтва в організації мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку. У процесі ігрової діяльності здійснюється вплив на мовлення дитини, її становлення та розвиток.

У словниках поняття вона «гра» співвідноситься з поняттями «жарт», «сміх», «легкість», «задоволення» та вказує на зв'язок цього процесу з позитивними емоціями. В Українському тлумачному словнику поняття «гра» визначено як забава, заняття, що є розвагою [4, с. 240].

Гра для дитини – це життя, у якому пізнає світ, відкриває таємниці невідомого, реалізує свої бажання, виявляє творчі здібності. У процесі гри дитина вчиться самостійно думати, приймати рішення, оволодіває більш складними видам діяльності, формами соціальної взаємодії, що зумовлює перехід до нових стадій інтелектуального, соціального, морального розвитку. Гра позитивно впливає на емоційний стан дитини, дарує радість і сміх, що є важливим для її розвитку, задоволення індивідуальних потреб, набутті нових вражень. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, набувають умінь взаємодіяти з людьми, вчать пояснювати свої дії та наміри, узгоджувати їх з однолітками. У грі виховується активність, наполегливість, творчість; гра привчає дитину докладати певних зусиль

зусиль для досягнення результату, ділити радість із друзями, співпереживати невдачам, виховувати ціннісні орієнтації. У грі вдосконалюється мовлення дитини, що позитивно впливає на її розвиток.

Учені (І. Заплішний, С. Матвієнко) зауважують, що зацікавленість дітей ігровою діяльністю пов'язана, з одного боку, із задоволенням потреби дитини у русі, а з іншого – прагненням до пізнання довколишнього світу, спілкуванням з оточуючими людьми. Гра займає більшу частину життя дитини. Вона є важливим засобом самопізнання, розумового, естетичного та творчого розвитку.

Зауважимо, що світ ігрової діяльності, доступної для дітей дошкільного віку надзвичайно різноманітний. Важливе місце у розмаїтті засобів впливу гри на формування особистості дитини посідає театралізована діяльність. Цей особливий вид мистецтва поєднує в собі художнє слово, драматичну дію, живопис, музику, літературу. Він допомагає дитині глибше пізнати себе, свій внутрішній світ, спонукає до самовдосконалення в процесі театралізованої діяльності [7].

Учені (О. Амацьєва, А. Богуш, Н. Гавриш та ін.) театралізовану діяльність визначають як один із компонентів художньо-мовленнєвої діяльності, засіб розвитку образного, літературного мовлення, що дає дитині змогу виразити свої емоції, ставлення до літературного образу, ввійти в роль казкового героя, самостійно побудувати зв'язне висловлювання, засвоїти художні образи, усвідомити зміст художнього твору через сприйняття його засобами театру. Учені зауважують, що театралізовані ігри за змістом художніх творів, сприяють розвитку зв'язного мовлення дітей.

Театралізовані ігри Л. Артемова поділяє на дві групи:

- режисерські – дитина не є дійовою особою, а лише керує роллю персонажа твору;

- ігри-драматизації – дитина виконує роль персонажа, але при цьому може використовувати ляльки бі-ба-бо чи

персонажі театру «рукавички», пальчикового, застосовуючи такі засоби виразності, як міміка, інтонація, пантоміма. До режисерських ігор учена відносить настільний, тінювий театр, фланелеграф. До ігор-драматизацій – власне драматизацію, ігри-драматизації з пальчиками та ляльками бі-ба-бо, імпровізацію [1].

У театралізованій грі створюється ситуація вільного вибору різноманітних суспільно значимих ролей. З цього приводу, А. Шевчук зауважує, що через рольові висловлювання, драматичну сюжетну лінію літературних творів дитина засвоює зміст твору, експериментує зі словом, мімікою, жестами, рухами; оволодіває різними способами думок, характеру, образу героїв вистави.

Поділяючи погляди Н. Володаги, можемо стверджувати, що театралізована діяльність впливає на розвиток мовленнєво-творчої діяльності дітей дошкільного віку, оскільки пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням їх в ігровій формі.

У науковій літературі визначено такі види театралізованої діяльності, як:

- розігрування та перегляд сценок, мінівистав, які діти самостійно створюють;
- інсценування картин відомих художників;
- імпровізація;
- гра з ляльками-маріонетками (розігрування імпровізованої вистави) [5].

Відповідно до видів театру в закладах дошкільної освіти, організація театралізованої діяльності передбачає такі основні напрями роботи, як:

- пізнавальний – формування в дітей старшого дошкільного віку знань, умінь, уявлень про театр, театральну термінологію, формування художньо-естетичного сприймання;
- ігровий – створення сприятливих умов для ігрової діяльності, спонукання дітей до імпровізації, використання набутих знань у іграх-драматизаціях та імпровізованих іграх;

- сценічний – формування театральних дій, відпрацювання елементів сценічної виразності. Цей напрям роботи включає репетиції, вправи, підготовку до вистави [3].

Отже, театралізована ігрова діяльність акцентує на мовленнєвому розвитку дітей, адже кожен із складників цієї діяльності (сприймання літературних творів засобами театру, театралізована гра, як гра для себе, та інсценування, як підготовлений виступ дітей для глядачів), виконує свої завдання. Так, під час роботи над виразністю слів героїв художнього твору, активізується словник дитини, удосконалюється звукова культура мовлення, інтонація. Виконуючи певну роль, дитина вчиться виразно та інтонаційно правильно вимовляти текст, оволодіває літературною мовою. У неї вдосконалюється діалогічне мовлення, його граматична будова.

У програмі «Українське дошкілля» [2], підрозділ «Зв'язне мовлення» діти старшого дошкільного віку мають брати активну участь у бесіді, відповідати на запитання виховательки, доповнювати відповіді інших дітей, формулювати запитання, будувати різні типи висловлювань (описові, розповідні), брати участь у переказуванні художніх текстів. У цей період активно розвивається мовленнєво-творча діяльність, яка за умови правильно організованого навчання сприяє розвиткові початкових літературно-художніх здібностей дітей. Разом із тим у багатьох дітей ці вміння нестійкі, їм важко добирати факти для своїх розповідей, логічно та послідовно будувати зв'язні висловлювання, структурувати їх у текст [2].

У підрозділі «Театралізована діяльність» зазначено, що дитина має розуміти зміст вистави, співпереживати разом із героями твору, порівнювати вчинки персонажів із своїми вчинками та вчинками однолітків, оцінювати їх. Дитині імпонують вчинки позитивних героїв твору, вона оцінює та характеризує їх, долучається до гри-драматизації, бере участь у підготовці театралізованих дійств, творчо перевтілюється в образ запропонованого персонажа [2].

Таким чином, аналіз програми свідчить, що перед вихователями закладів дошкільної освіти стоїть важливе завдання – розвиток у дітей зв'язного мовлення на основі використання різних видів мовленнєвих ігор, у тому числі ігор-драматизацій, інсценізацій, сюжетно-рольових, театралізованих та режисерських ігор, створення ігрових мовленнєвих ситуацій.

Аналіз особливостей використання театралізованої діяльності в роботі з дітьми старшого дошкільного віку дає можливість виокремити її переваги у процесі розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку, а саме:

- збагачення й активізація словника дітей новими словами та виразами;
- відпрацювання інтонаційної виразності мовлення;
- виховання культури мовленнєвого спілкування, вміння діяти узгоджено в колективі, пояснювати певні дії;
- удосконалення моторики, координації, плавності рухів;
- розвиток психічних процесів: уваги, пам'яті, сприймання, уяви.

Отже, театралізована діяльність дітей дошкільного віку є одним із ефективних засобів розвитку мовлення. Діти вчаться спілкуватися, вести діалог, оволодівають темпо-ритмічною стороною мовлення, вчаться «входити в образ» і «утримувати» його упродовж усієї театралізованої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. В. Театр і гра : навч. посіб. Київ : Топіріс, 2002. 286 с.
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За заг. ред. О. В. Низковської. ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.
3. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. Київ, 2008. 266 с.
4. Великий тлумачний словник української мови /

уклад. і голов. ред. В. Бусел. Київ : Ірпінь, ВТФ «Перуш», 2005. 1728 с.

5. Гавриш Н. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання. *Дошкільнє виховання*. 2003. № 7. С. 12-14

6. Колеснік К., Комарівська Н., Карук І., Пахальчук Н. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників засобами театралізації. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2022, № 17, Т.2 С. 104-115.

7. Луцан Н. І. Теорія і практика розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Одеса, 2006. 467 с.

8. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

МЕТОДИ АРТ-ТЕРАПІЇ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ

**К. психол. н., доц. Н. О. Кримова
Магістрантка Л. І. Івченко**

У контексті пошуку нових ефективних методів і методик щодо подолання тривожності у дітей дошкільного віку фахівці фокусуються саме на корекційно-розвивальних технологіях – арт-терапії. Вимір арт-терапії надає можливість виявляти, розуміти власні образи, почуття. Така художньо-творча діяльність дитини має діагностичний, розвиваючий, корекційний аспекти, при цьому встановлюються емоційні, довірливі комунікативні контакти в системах «дитина-дитина», «дитина-батьки», «дитина-фахівець».

Використання арт-терапевтичних технологій дозволяє